

Studeren met Open Bijbel

Bijbelstudie sectie voor de wat meer gevorderde Bijbellezer

De brief aan de Efeziërs

1. Inleiding en De opgestane en verhoogde Christus

Inleiding op deze studie

Toen Jezus kwam, verwachtte zijn volk een Koning; maar in plaats van Israël te verlossen, richtte Hij zijn gemeente op. Wanneer wij terugkijken op de buitengewone ontwikkelingen in Gods heilsplan tijdens de eerste eeuw, valt op hoe onverwacht dit allemaal was. Met de Joodse verwerping van hun Messias, na diens opstanding gevolgd door hun verwerping van de boodschap van zijn apostelen, en de uitbreiding van zijn gemeente overal in het uitgestrekte Romeinse Rijk, was er tijd nodig om deze wending en de enorme gevolgen hiervan, goed te verwerken. Die tijd kreeg Paulus tijdens zijn vier jaar durende gevangenschap. De vrucht hiervan is te lezen in de brief aan de Efeziërs, die waarschijnlijk ook bestemd was voor andere gemeenten.

De genoemde ontwikkelingen waren – in Gods wijsheid – tot die tijd een ‘geheimenis’ gehouden. Dat wil zeggen: ze waren wel vooraf bekendgemaakt, maar de betekenis ervan was verborgen gehouden. Een belangrijk aspect hiervan is dat nu “de heidenen mede erfgenamen zijn, medeleden en medegenoten van de belofte in Christus Jezus door het evangelie ...” (3:6). Het zegenrijke gevolg is dat niet-Joden niet meer zijn “uitgesloten van het burgerrecht van Israël en vreemd aan de verbonden van de belofte” (2:12). Dit betekent in de praktijk dat wij – niet-Joden – deel mogen hebben aan de hoop van Israël. Willen wij weten wat het evangelie van Gods Koninkrijk – dat Jezus overal verkondigde – is, wat de Bijbelse hoop op eeuwig leven is, en wat de wereld te verwachten heeft, dan zullen wij dit al in de boeken van de profeten van Israël kunnen vinden.

Paulus en de stad Efeze

Efeze was in de tijd van Paulus de hoofdstad van de provincie Asia, waar de proconsul (de Romeinse gouverneur) zetelde. De stad was een belangrijk handelscentrum, met vitale wegverbindingen die waren verbeterd door de Romeinen. Via de rivier de Menderes had zij vijf kilometer verwijderd een haven aan de Egeïsche Zee. Ook voor Paulus was Efeze daarom een belangrijke stad. Toen hij er predikte had zij het hoogtepunt van haar welvaart bereikt, en er woonden mogelijk 340.000 mensen, waaronder vele Joden.

Zijn eerste kennismaking met de stad vond plaats op de terugreis van zijn tweede zendingsreis, die duurde van 49-52. Paulus was naar Griekenland geweest, en bij terugkeer uit Korinte kwam hij over zee naar Efeze. Daar predikte hij tot de Joden in de synagoge, maar beëindigde na korte tijd zijn bezoek, om een feest in Jeruzalem bij te kunnen wonen. Zijn reisgezellen Aquila en Priscilla bleven echter in Efeze. Zij ontmoetten Apollos, die vurig predikte in de stad (Handelingen 18:18-28).

Paulus keerde terug naar Efeze op zijn derde zendingsreis. Hij trof er discipelen aan die gedoopt waren in de doop van Johannes de Doper. Vermoedelijk waren dat Joden. Hij onderwees hen over Jezus en de heilige Geest, en doopte hen daarna opnieuw – dit keer in de naam van Jezus Christus. Het ging hier om slechts twaalf mannen. Vermoedelijk vormden zij het begin van de gemeente van Efeze (Handelingen 19:1-7). Toch moet hij, geleid door de heilige Geest, hebben beseft dat

er vooral onder de niet-Joden een rijke oogst was te verwachten. Dit gezien de lange tijd dat hij daar verbleef (men gaat uit van 54-56). Dat hij drie 3 jaar in Efeze verbleef, is opmerkelijk als we bedenken dat Paulus' zendingsreizen in totaal slechts ongeveer 11 jaar duurden. Eerst predikte hij, zoals zijn gewoonte was, drie maanden tot de Joden in de synagoge. Daarna predikte hij tot de heidenen in een 'gehoorzaal' en deed vele wonderen. Velen van hen geloofden het evangelie. Zijn boodschap verspreidde zich zelfs tot ver buiten de stad, waaruit blijkt dat het inderdaad vruchtbare grond was (Handelingen 19:8-10 en 26). In Openbaring en de brief aan Kolosse worden de namen van gemeenten in de wijde omgeving van Efeze genoemd: Smyrna, Pergamum, Thyatira, Sardes, Filadelfia, Laodicea, Hiërapolis en Kolosse.

Zij die in het verleden beelden hadden aanbeden en tovenarij hadden gepleegd, verbrandden hun rollen met valse leringen nadat ze het ware evangelie hadden aangenomen. Deze verbranding was zowel een dramatische gebeurtenis voor iedereen die het meemaakte, als een zeer kostbaar cultureel verlies. Want de waarde van de vernietigde boeken bedroeg ongeveer 50.000 zilverstukken. Er wordt gezegd dat dit, omgerekend in hedendaags geld, neerkomt op meer dan 2 miljoen Euro! Kennelijk waren veel van de eerste niet-Joodse gelovigen rijk (Handelingen 19:19). Ook kenden zij die hun tovenarij hadden opgegeven een aanzienlijk verlies aan inkomsten. Dit geeft aan hoe groot hun geloof, en hoe ingrijpend de verandering van hun levenshouding moet zijn geweest! Zij dachten er kennelijk net zo over als Paulus, die schreef over de hoge positie die hij bezig was te verwerven, met alle voordelen daarvan: "... alles wat mij winst was, heb ik om Christus' wil schade geacht ... Om zijnentwil heb ik dit alles prijsgegeven en houd het voor vuilnis, opdat ik Christus zal mogen winnen" (Flp 3:7,8).

Zijn laatste contact in levende lijve met hen had Paulus toen hij op weg was naar Jeruzalem. Hij ontmoette toen alleen de oudsten van de gemeente op het strand bij Milete – ongeveer 100 kilometer van Efeze verwijderd (Handelingen 20:13-38).

Aan wie was de brief gericht?

Men meent dat de brief aan de Efeziërs een algemene brief was, die moest worden verspreid in de gemeenten in Asia. Deze suggestie is gebaseerd op het feit dat sommige oude manuscripten de titel "in/aan Efeze" weglaten, en dat in het eerste vers van de brief staat: "en aan de gelovigen in Christus Jezus".

Er is iets dat pleit tegen het beschouwen van de gemeente in Efeze als ontvanger van de brief. Uit de emoties tijdens de ontmoeting van de oudsten met Paulus op het strand bij Milete, blijkt dat de gemeente in Efeze sterke banden had met Paulus. Uit de brief is echter af te leiden dat Paulus zijn lezers nooit persoonlijk heeft gezien (1:15, 3:1-4).

Inhoudelijk is er een sterk verband met die aan Kolosse. De gemeente in Kolosse had banden met die in Laodicea en Hiërapolis. Sommigen menen daarom dat Laodicea als ontvanger moet worden beschouwd. Laodicea lag ongeveer 185 kilometer van Efeze. In de brief aan de Kolossenzen staat echter dat Epafras hen en die in Laodicea en Hiërapolis "de genade van God in waarheid" had bekendgemaakt. Het feit dat hij in de brief 'aan de Efeziërs' niet wordt genoemd, en wel in die van Kolosse, pleit dus tegen Laodicea of Hiërapolis als ontvangers. Het blijft daarom onduidelijk aan welke gemeente in de omgeving van Efeze de brief werd gericht.

De opgestane en verhoogde Christus

*Hij heeft alles onder zijn voeten gesteld
en Hem als hoofd boven al wat is gegeven.*

Lucas' verslag in het boek 'Handelingen van de apostelen' eindigt met Paulus' beperkte gevangenschap in Rome: "En hij bleef de volle termijn van twee jaar in zijn eigen gehuurde woning, en ontving allen, die tot hem kwamen" (Hand 28:30). Onder degenen die hem opzochten, waren ongetwijfeld broeders uit gemeenten die Paulus jaren eerder had gesticht. Zulke afgevaardigden kwamen niet alleen om hun steun te betuigen en zorg te verlenen aan de gevangene, maar ook de raad te zoeken van de uitgekozen apostel tot de heidenen. Zij zijn dan ook niet alleen naar huis teruggekeerd met mondelinge boodschappen voor de gemeenteleden, maar vooral met brieven voor de plaatselijke gemeenten. Zo'n brief als deze bijvoorbeeld, bekend als de brief aan de Efeziërs, waarin Paulus een diepgaande beschouwing geeft van de uiterst gewichtige ontwikkeling van de voorafgaande dertig jaar: de totstandkoming van Christus' wereldwijde gemeente.

Tijdens Jezus' arbeid in Galilea werd op een gegeven moment duidelijk dat het grootste deel van het daar wonende volk zijn boodschap niet wilde aanvaarden. Zijn optreden in het openbaar was begonnen met een opzienbarende verkondiging: "Bekeert u, want het Koninkrijk van de hemel is nabijgekomen" (Mat 4:17). Overal in de steden en dorpen van dit dichtbevolkte gebied deed Jezus ongekende wonderen van genezing, als tekenen dat, zoals Hij zei, het Koninkrijk van God met zijn komst was gekomen (Matteüs 12:28). Hij gaf op wonderbaarlijke wijze vijfduizend en later vierduizend hongerige luisteraars te eten, en bracht in enkele gevallen een overledene weer tot leven. Het aanvankelijke enthousiasme was groot, en het volk stroomde in drommen naar Hem toe. Maar tot Jezus' verdriet hadden zijn volksgenoten meer belangstelling voor zijn wonderen dan voor zijn boodschap. Hij sprak hier openlijk zijn teleurstelling over uit: "Toen begon Hij de steden, waarin de meeste krachten door Hem verricht waren, te verwijten, dat zij zich niet bekeerd hadden" (Mat 11:20). Hij sprak toen voor het eerst over zijn gemeente die Hij zou bouwen. Dat dit werk aan zijn apostelen toevertrouwd zou worden, onder de leiding van Petrus, maakt duidelijk dat Hij dan zelf niet meer onder hen aanwezig zou zijn: "En Ik zeg u, dat u Petrus bent, en op deze petra zal Ik mijn gemeente bouwen en de poorten van het dodenrijk zullen haar niet overweldigen" (Mat 16:18).

Als Paulus dertig jaar later vanuit Rome deze brief schrijft, is Christus' voornemen zijn gemeente te stichten intussen werkelijkheid geworden. Niet alleen is er uit de massa van het oude verbondsvolk een nieuwe geloofsgemeenschap voortgekomen, gekenmerkt door geloof in Christus als Heiland en Messias, maar overal in het uitgebreide Romeinse Rijk zijn ook grote aantallen niet-Joden toegetreden. Heidenen die niet langer worden "uitgesloten van het burgerrecht van Israël en vreemd aan de verbonden van de belofte, zonder hoop en zonder God in de wereld", maar die samen met hun Joodse medegelovigen leven in Christus hebben gevonden (Efez 2:12).

Met de verwerkelijking van Christus' voornemen zijn gemeente te bouwen, is de grote betekenis hiervan geleidelijk duidelijk geworden. Als apostel tot de heidenen dacht Paulus hier ongetwijfeld vaak diep over na. In deze brief zijn de vruchten van zijn diepgaand inzicht in deze vergaande ontwikkeling in de heilsgeschiedenis ook voor ons beschikbaar.

De opstanding van Christus

Evenals in zijn andere brieven geeft Paulus vooraf een belangrijk thema aan, waar hij in de loop van zijn schrijven uitvoeriger aandacht aan zal besteden. In deze brief is dit thema te vinden in zijn bede, dat de gemeenteleden gezegend zullen worden met een diep inzicht in Christus' hoge positie als hoofd van zijn lichaam, de gemeente: "opdat de God van onze Here Jezus Christus, de Vader van de heerlijkheid, u geve de Geest van wijsheid en van openbaring om Hem recht te kennen: verlichte ogen van uw harten" (Efez 1:17,18).

Bij deze bede denkt hij aan het inzicht met betrekking tot drie aspecten van hun heilstoestand. In de eerste plaats aan de rijke inhoud van de hoop die Gods roeping hen gebracht heeft. In de tweede plaats aan de heerlijkheid die de gemeenteleden als het nieuwe Israël toegekend is – "hoe rijk de heerlijkheid is van zijn erfenis bij de heiligen". En in de derde plaats bidt hij dat zijn medegelovigen verlicht zullen worden, door het begripen van de zeer bijzondere plaats en betekenis van Christus in Gods plan.

Paulus denkt in dit verband aan de kracht die God heeft getoond, door Jezus uit de doden op te wekken: "hoe overweldigend groot zijn kracht is aan ons, die geloven, naar de werking van de sterkte van zijn macht, die Hij heeft gewrocht in Christus, door Hem uit de doden op te wekken" (vzn 19,20). De opeenstapeling van de woorden 'kracht', 'sterkte' en 'macht' is opmerkelijk. De Vader had zijn Zoon tot aanzijn geroepen door de werking van zijn heilige kracht in een maagd in Israël. "De Heilige Geest zal over u komen en de kracht van de Allerhoogste zal u overschaduwen; daarom zal ook het heilige, dat verwekt wordt, Gods Zoon genoemd worden" had Gods engel tegen Maria gezegd (Luc 1:35).

Waarom dan zoveel nadruk op de in Christus' opstanding getoonde kracht? Het antwoord moet zijn dat Paulus hier niet enkel Christus' opwekking op het oog heeft, alsof het teruggeven van leven een veel grotere daad zou zijn dan het geven van leven door geboorte. Jezus had Lazarus op de vierde dag na zijn overlijden opgewekt. Maar Lazarus stierf, evenals anderen die Jezus weer tot leven had geroepen, later voor een tweede keer.

De opwekking van Jezus echter is een doorbraak in de geschiedenis. Hij is daarbij overgegaan van de menselijke – en dus tijdelijke – bestaanswijze, tot volmaakt en onsterfelijk leven. De eeuwen door hadden Gods profeten gelovigen de hoop op de opstanding in de eindtijd voorgehouden. Nu is die werkelijkheid geworden, omdat Christus vrij was van de zonde, die de vloek van de eeuwige dood brengt. "Christus, nu Hij uit de doden is opgewekt, sterft niet meer: de dood voert geen heerschappij meer over Hem", had Paulus al bij een eerdere gelegenheid geschreven (Rom 6:9).

De verhoogde Christus

Na zijn opwekking uit de doden werd Christus verhoogd tot de rechterhand van de Vader in de hemel, zoals David in Psalm 110 had voorspeld: "Aldus luidt het woord van de HERE tot mijn Here: Zet u aan mijn rechterhand, totdat Ik uw vijanden gelegd heb als een voetbank voor uw voeten." Ook Daniël had in een visioen een Mens gezien, die voor God werd geleid om alle regeringsmacht op aarde te ontvangen. Na vier dieren te hebben gezien, vier achtereenvolgende menselijke rijken symboliserend, zegt hij: "Ik bleef toekijken in de nachtgezichten en zie, met de wolken van de hemel kwam iemand gelijk een mensenzoon; hij begaf zich tot de Oude van dagen, en men leidde hem voor deze; en hem werd heerschappij gegeven en eer en koninklijke macht, en alle volken, natiën en talen dienden hem. Zijn heerschappij is een eeuwige heerschappij, die niet zal vergaan, en zijn koningschap is een, dat onverderfelijk is" (Dan 7:13,14).

In de hierop volgende verklaring wordt duidelijk dat deze koninklijke macht uitgeoefend zal worden op aarde. Psalm 110:2 noemt Jeruzalem als de zetel van heerschappij: "De HERE strekt van Sion uw machtige scepter uit: heers *te midden* van uw vijanden." Maar intussen heeft Christus de macht in hemel en op aarde ontvangen, die Hij bij zijn wederkomst openlijk zal uitoefenen; en wel mede door middel van zijn volk. Dit blijkt uit zijn belofte in de laatste van de zeven brieven in Openbaring: "Wie overwint, hem zal Ik geven met Mij te zitten op mijn troon, gelijk ook Ik heb overwonnen en gezeten ben met mijn Vader op zijn troon" (Op 3:21). Deze machtspositie heeft Paulus voor ogen, als hij spreekt over de openbaring van Gods kracht: "door Hem uit de doden op te wekken en Hem te zet-

ten aan zijn rechterhand in de hemelse gewesten, boven alle overheid en macht en kracht en heerschappij en alle naam, die genoemd wordt niet alleen in deze, maar ook in de toekomstige eeuw. En Hij heeft alles onder zijn voeten gesteld" (Efez 1:20-22). Deze laatste woorden zijn genomen uit Psalm 8. Hierin peinst David vol bewondering over het voorrecht dat de mens van God heeft ontvangen, toezicht te mogen houden op alle levende wezens die Hij op aarde heeft geschapen. Op een aantal plaatsen in de evangeliën en brieven wordt deze psalm beschouwd als een profetie van Christus' heerschappij over allen in de toekomstige wereld (zie bijvoorbeeld Hebreëen 2:5-9).

Het lichaam van Christus

Naast Christus' relatie tot de wereld als de machtige Koning, geeft Paulus ook zijn relatie tot zijn gemeente aan: "En Hij heeft Hem als hoofd boven al wat is, gegeven aan de gemeente, die zijn lichaam is, vervuld met Hem, die alles in allen volmaakt" (Efez 1:22,23).

Dit beeld van de gemeente als Christus' lichaam komt ook voor in de al eerder geschreven brieven aan de Romeinen en de Korintiërs, met als doel de onderlinge verantwoordelijkheden van de gemeente te verduidelijken. In de brief aan de gemeente in Rome leent de illustratie zich als aansporing om een bijzondere bekwaamheid goed te gebruiken, tot het welzijn van allen: "Want, gelijk wij in één lichaam vele leden hebben, en de leden niet alle dezelfde werkzaamheden hebben, zo zijn wij, hoewel velen, één lichaam in Christus, maar ieder afzonderlijk leden ten opzichte van elkaar" (Rom 12:4,5). Hetzelfde beeld in Paulus' brief aan de Korintiërs dient als aansporing tot onderlinge eenheid en goede samenwerking: "Want gelijk het lichaam één is en vele leden heeft, en al de leden van het lichaam, hoe vele ook, één lichaam vormen, zo ook Christus. Nu heeft God echter de leden, elk in het bijzonder, hun plaats in het lichaam aangewezen, zoals Hij heeft gewild" (1 Kor 12:12,18).

In deze brief aan de Efeziërs gebruikt Paulus hetzelfde beeld. Nu om de verheven status van Christus als hoofd van het lichaam aan te geven. De gedachte aan Christus als Hoofd staat naast het beeld van het lichaam, zoals later in deze brief blijkt: "dan groeien wij ... naar Hem toe, die het hoofd is, Christus" (Efez 4:15). In een andere brief die Paulus ongeveer in dezelfde tijd schreef, zegt hij dat het lichaam "zijn goddelijke wasdom" van zijn Hoofd ontvangt (Kol 2:19). De gemeente zonder Christus wordt niet als een romp voorgesteld, evenmin als de vrouw zonder haar man, wanneer de apostel schrijft: "het hoofd van de vrouw is de man" (1 Kor 11:3). De gemeente is voor haar leven en groei volledig afhankelijk van Christus. De woorden "hoofd boven al wat is" geven Christus' uitnemende plaats aan als Leider, die zijn macht, gezag en invloed uitoefent door middel van de leden van zijn gemeente. Als het instrument van Christus in de

wereld, moet de gemeente vervuld zijn met zijn leven en kracht: “vervult met Hem, die alles in allen volmaakt” (1:23). God is door Zijn Geest overal aanwezig op aarde. “Waarheen zou ik gaan voor uw Geest, waarheen vlieden voor uw aangezicht?” vroeg David in een psalm (139:7). Vandaar dat God door Jeremia zei tegen valse profeten, die meenden zich in schuilhoeken te kunnen verschuilen: “Vervul Ik niet de hemel en de aarde?” (Jer 23:24). Evenzo is Christus door de Geest overal aanwezig onder zijn volk, om zijn lichaam te leiden en richting te geven. Wat Hij eens tegen de apostelen zei, geldt ook voor alle individuele leden van zijn gemeente: “zonder Mij kunt u niets doen” (Joh 15:5). Deze verbondenheid met de verhoogde Heer zullen wij in de volgende delen van deze studie nader bekijken.

A.H./T.H./J.K.D.